

OPONENTÚRY HLAVNÝCH ÚLOH ŠTÁTNEHO PLÁNU ZÁKLADNÉHO VÝSKUMU 5RP

4. decembra 1975 sa konala v Dome vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach záverečná oponentúra výsledkov hlavných úloh štátneho plánu vedeckého výskumu na roky 1971—1975 v rámci kľúčovej úlohy VIII-5 *Základné problémy marxistickej filozofie a kritika buržoáznej ideológie v podmienkach koexistencie dvoch svetových sústav*. Hodnotili sa výsledky tých úloh, ktorých koordináciu zaisťovali spoločenskovedné pracoviská na Slovensku, t. j. príslušné pracoviská SAV a Filozofická fakulta UK v Bratislave. Tým bola skončená bilancia prác v rámci štátneho plánu na celom úseku kritiky súčasných buržoáznych a revizionistických teórií so zreteľom na ich pôsobenie v Československu. Ostatné úlohy boli oponované 19. a 20. júna v Ústave filozofie a sociológie ČSAV v Prahe.

Hodnotenie dosiahnutých výsledkov prebiehalo v náročnej, ale súdružskej atmosfére za aktívnej účasti našich popredných českých a slovenských odborníkov z oblasti spoločenských vied.

Rokovanie otvoril a viedol predseda oponentskej rady doc. dr. J. Filipc, CSc. Úvodom zdôraznil zásady pre hodnotenie dosiahnutých výsledkov. Ich kritérium je stanovené novembrovým plénom ÚV KSČ a uznesením Predsedníctva ÚV KSČ o spoločenských vedách zo dňa 3. mája 1975. Zdôraznil nesporné úspechy, ktoré boli dosiahnuté v priebehu minulých piatich rokov, ale zároveň poukázal na niektoré slabé miesta, ktoré sa pri riešení hlavných úloh objavili. Hlavným pozitívnym výsledkom je to, že plán vedeckej činnosti v oblasti kritiky buržoáznych a revizionistických teórií bol v podstate splnený, že sa pod vedením komunistickej strany postupne vytváralo na našich spoločenskovedných pracoviskách ideovo-teoretické jadro stojace na zásadách marxizmu-leninizmu a podarilo sa presadiť princípy plánovitosti vedeckej práce v tejto oblasti a rozvinúť interdisciplinárny prístup k riešeniu danej problematiky. Prehĺbila sa tiež naša spolupráca s vedeckými inštitúciami socialistických krajín a zároveň aj celoštátny charakter plnenia úloh štátneho programu, ktorý sa stále viac prejavuje úzkou spolupracou medzi českými a slovenskými vedeckovýskumnými pracoviskami. Ukázala sa však aj nerovnomernosť v podiele jednotlivých riešení a nerovnomernosť v kvalite spracovaných tém. Niektoré témy neboli vôbec spracované, takže v samom pláne zostali nezaplnené miesta. Okrem týchto nedostatkov sa trvalo prejavuje už chronická nepružnosť našich nakladateľstiev v edičnej politike vo vydávaní aktuálnych publikácií. K odstráneniu tohto nedostatku boli podniknuté konkrétne kroky, a to založenie edície ku kritike buržoáznej ideológie v nakladateľstve Academia a schválený plán edičnej činnosti na rok 1976.

K plneniu hlavnej úlohy VIII-5-2 *Základné otázky historického materializmu a jeho svetonázorovej funkcie* úvodné slovo predniesol koordinátor úlohy čl. kor. Ján B o d n á r, DrSc. Zdôraznil, že výsledky dosiahnuté pri plnení hlavnej úlohy odrážajú výskum filozoficko-metodologických problémov historick-

kého materializmu, rozpracovanie celého radu problémov, ktoré majú zásadný teoretický a ideologický význam pre realizáciu cieľov výstavby rozvinutej socialistickej spoločnosti. Je v nich analyzovaná dialektika spoločenského vývinu za socializmu, filozofické aspekty formovania socialistickeho vedomia človeka, problém človeka a jeho hodnôt, gnozeologické aspekty, vzťahy individua a spoločnosti. Podrobujú sa v nich marxisticko-leninskej kritike súčasne nemarxistické koncepcie a teórie, ktoré v nedávnej minulosti škodlivo zasahovali aj do nášho spoločenského myslenia. Možno konštatovať, že dosiahnuté výsledky prispievajú k pozitívnemu rozpracovaniu aktuálnych filozofických problémov z pozícií marxizmu-leninizmu. Určené ciele úlohy boli aj napriek nepriaznivej kadrovej situácii v podstate splnené.

Vo funkcii oponentov vystúpili ss. akademik A. Sirácky a doc. dr. J. Suchý, CSc. Zdôraznili, že v tejto úlohe boli riešené závažné funkcie historického materializmu, problémy svetonázorové, otázky slobody, etiky, humanizmu atď. Obidvaja odporučili rozšíriť riešiteľský kolektív.

V diskusi sa dospelo k záveru, že pre riešenie každej úlohy sú rozhodujúce dokončené a publikované práce. Publikovaním textu sa prejaví hodnota a predovšetkým jeho trvalosť, pretože publikované knihy a články sú vystavené najširšiemu posudzovaniu a kritike.

Bolo poukázané na to, že výsledky uvedenej úlohy sa koncentrujú predovšetkým na publikované práce akademika Siráckeho a na dva zborníky zadané do tlače [Filozofické aspekty formovania socialistickeho vedomia ľudí a Filozofia a súčasný vedeckotechnický vývoj]. Ďalej sa konštatovalo, že dosiahnuté výsledky treba efektívnejšie využiť v ďalšej vedeckovýskumnej práci, v politickej, ideologickej a kultúrnej praxi, ako aj v pedagogicko-výchovnom procese.

Ďalšou oponovanou úlohou bola hlavná úloha VIII-5-12 *Logické a vedecké systémy*. Jeho koordinátor akademik V. Filkorn informoval radu o dosiahnutých výsledkoch. Konštatoval, že v priebehu plnenia úlohy sa konštitoval vedecký kolektív, takže vďaka hlavnej úlohe sa vytvorilo v Bratislave celoštátne centrum k problémom metodológie. Zdôraznili to tiež oponenti ss. doc. dr. K. Berka, CSc. a čl. kor. J. Bodnár, DrSc. Pozitívnym krokom pri riešení úlohy bol jej celoodborový prístup a spolupráca s prírodovedcami.

Účastníci pozitívne hodnotili prácu akademika V. Filkorna, v ktorej sprístupnil výsledky sovietskej filozofie a poukázal na to, že objasňovanie a rozvíjanie základných kategórií marxistickej filozofie je stále aktuálne. Akademik Sirácky zdôraznil dôležitosť spojenia problémov metodológie s nejakou konkrétnou spoločenskou alebo prírodovednou vedou. Potom sa rozvinula živá diskusia k otázke výchovy spoločenskovedných pracovníkov, ich zamerania a charakteristiky ich profilu. Pozitívne bol hodnotený podnet k vytváraniu širšieho vedného zázemia týchto pracovníkov tým, že by v odbore dialektického materializmu boli sústavne vedení k spojeniu s niektorou prírodovednou alebo technickou disciplínou a v odbore historického materializmu by svoje štúdium zase spájali s ďalšou spoločenskovednou disciplínou.

Závažnosť a dôležitosť metodologických otázok pri riešení problémov rôznych odborov sa v predchádzajúcich júnových oponentúrach prejavila zvlášť aktuálne v oblasti historických vied. Bolo to v súvislosti s vydaním celého radu publikácií z tejto oblasti. Konštatovalo sa, že tieto publikácie v naprostej väčšine prispievajú k posilňovaniu socialistickeho vlastenectva a národnej

hrdosti, ukazuje sa však nevyhnutnosť metodologickej a odbornej pomoci v spracovaní týchto tém.

Z závere rokovania akademik V. Filkorn podal návrh na usporiadanie spoločného sympózia s pracovníkmi prírodných vied k otázkam metodológie vied.

Obsahom ďalšieho oponentského pokračovania bola hlavná úloha VIII-5-3 *Vývoj filozofického myslenia v ČSSR*, ktorého koordinátorom bol dr. T. Münz, CSc. V krátkom vystúpení zhodnotil dosiahnuté výsledky, ako aj nedostatky, ktoré sa objavili počas riešenia hlavnej úlohy. Najúspešnejšie výsledky boli dosiahnuté kolektívnym spracovaním slovníka dejín českej filozofie 19. stor. a Antológie z dejín českej a slovenskej filozofie, vypracovanej pre vydanie v ZSSR.

Oponenti úlohy ss. doc. dr. M. Zigo, CSc. a prof. dr. J. Kudrna, DrSc. uviedli, že niektoré state napísané v rámci úlohy boli spracované objavne. Vyzdvihli zvlášť Antológiu, ktorá predchádzala systematickému spracovaniu dejín českej a slovenskej filozofie, hoci sa dostáva len do polovice 19. stor. V rozprave dr. J. Černý, CSc. vysvetlil, že dokončená časť Antológie je len prvou časťou a práca kolektívu ďalej pokračuje v prípravách Antológie z dejín českého a slovenského marxistického myslenia. Ďalší diskutujúci zdôraznili, že na marxistické kritické hodnotenie sa nesmie zabúdať ani v historiografii predovšetkým vzhľadom na skutočnosť, že na západe vystupujú stále silnejšie úsilia degradovať české a slovenské myslenie a zneužiť dejiny našej filozofie k revanšistickým účelom. Ďalším miestom stretávania sa s buržoáznou historiografiou sa stávajú výročia významných postáv. V nadchádzajúcej päťročnici oslávime významné jubileá predstaviteľov českej a slovenskej vedy, *Bolzana, Palackého, Nejedlého*, zo svetových *Černyševského, Spinozu, Herdera, Lessinga* a ďalších. V tejto súvislosti bol podaný návrh vydať v 6. päťročnici Bolzanovu *Wissenschaftslehre* a usporiadať konferenciu k nadchádzajúcemu výročiu tohto nášho významného filozofa, ktorého práce z oblasti logiky vzbudzujú vo svete aj teraz veľký záujem.

V 6. päťročnici koordinácia tejto úlohy prechádza na Filozofickú fakultu Karlovej univerzity. To dosvedčuje, že do riešenia štátneho plánu výskumu sa aktívne zapájajú vysoké školy, ako to vyplýva zo smernice obsiahnutej v dokumente ÚV KSČ o úlohách spoločenských vied. Podstatne aktívnejšie zapojenie kapacity vysokých škôl do plnenia štátneho plánu základného výskumu možno vôbec označiť za vysoko pozitívny jav väčšiny úloh zahrnutých do programu VIII-6 na roky 1976—1980, ktorý sa opäť koncentruje v ďaleko širšom zábere na proces utvárania socialistického vedomia a na kritiku buržoáznych a revizionistických ideológií. Vysokým školám sa tak ponúka možnosť bezprostrednejšie využívať výsledky výskumu vo vyučovacom procese. Z tohto aspektu, zadávaním prác poslucháčom s aktuálnou problematikou, majú možnosť zlepšiť kvalitu prípravy budúcich absolventov prehĺbením ich orientácie v duchu marxizmu-leninizmu.

Poslednou oponovanou úlohou bola hlavná úloha VIII-5-5 *Kritika súčasnej buržoáznej politickej ekonómie*. Koordinátor úlohy prof. dr. Š. Heretík, DrSc. informoval o činnosti pracovného tímu, ktorý vďaka zapojeniu do medzinárodnej integrácie a delby práce dosiahol pekné výsledky.

Oponenti ss. dr. K. Roubal a prof. Ing. P. Rapoš, CSc. konštatovali splnenie úlohy a v mnohých oblastiach aj jej prekročenie.

Z opONENTSKÉHO pokračovania uvedených úloh vyplynuli mnohé podnetné závery. Oponentská rada doporučila spružnenie edičnej politiky príslušných nakladateľstiev, napr. uprednostňovaním aktuálnych publikácií; prijala návrh akademika Siráckeho, ktorého realizácia je zvlášť naliehavá po konferencii v Helsinkách, aby bol u nás vydávaný nový kvartálnik československej filozofie a sociológie v ruskom a anglickom jazyku.

Vo svojom záverečnom slove predseda klúčovej rady VIII-5 zdôraznil, že opONENTSKÉ pokračovanie sa stalo dobrým akčným východiskom pre rozvinutie koncepcie vedeckej práce pre obdobie šiesteho päťročného plánu základného výskumu na roky 1976—1980, v ktorom má komplexná úloha zameraná na boj s buržoáznou a maloburžoáznou ideológiou aj naďalej významné miesto. Táto úloha bola koncipovaná v súlade s uznesením Predsedníctva ÚV KSČ zo dňa 3. mája 1974 a jeho plnenie má medzinárodný politický význam. Zdôraznil, že kritiku buržoázných a revizionistických koncepcií je nevyhnutné vždy spájať s pozitívnym riešením aktuálnych problémov, pretože dôsledná a sústavná kritika buržoáznej ideológie je organicky spätá s rozvíjaním a obohacovaním marxizmu a naopak. Rozhodujúcim predpokladom úspechu bude, tak ako doposiaľ, úzka spolupráca medzi jednotlivými pracoviskami v celoštátnom meradle. Dôležitým prvkom pri riešení nastolených úloh sa stal interdisciplinárny prístup k analyzovaným otázkam.

Ján Dubnička